

TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Kambarova Dildora Ibroximovna
chet tillari kafedrasi mudiri, p.f.b.f.d. (PhD)
Farg'ona davlat universiteti
dildorakambarova @80gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17932957>

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta'limda innovatsion yondashuvlarning mohiyati, ularning o'quv jarayoniga ta'siri hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali talabalarning til kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, raqamli ta'lim muhiti, interaktiv metodlar, sun'iy intellekt asosidagi vositalar va onlayn platformalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, til ta'limi, raqamli ta'lim, interaktiv metod, kommunikativ kompetensiya, kreativ pedagogika.

Kirish

Globalashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi, xususan, xorijiy tillarni o'qitish metodikasi tez sur'atlarda yangilanmoqda. An'anaviy yondashuvlar o'rnini zamonaviy, kreativ, raqamli texnologiyalarga asoslangan metodlar egallamoqda. Til o'rgatish jarayonida innovatsion yondashuv – bu o'qituvchi va talaba faoliyatini yangicha tashkil etish, o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirilgan, interaktiv va natijaga yo'naltirilgan tizimga aylantirish demakdir.

Asosiy qism

Innovatsion yondashuv — bu ta'lim jarayoniga ilg'or texnologiyalar, yangi metodikalar, boshqaruv va baholash tizimlarining samarali shakllarini joriy etish orqali o'qitish sifatini oshirishga qaratilgan faoliyatdir. Innovatsiyalar dars mazmuni, metodikasi, baholash mexanizmlari va boshqaruv madaniyatini bir-biri bilan uyg'un holda yangilashni talab qiladi. Quyida mazkur yondashuvning tarkibiy qismlari kengaytirilgan tarzda yoritiladi.

Xorijiy tajriba

Ko'plab rivojlangan davlatlar ta'lim tizimiga innovatsion yondashuvlarni chuqur joriy qilgan. Quyida ayrim ilg'or tajribalar keltiriladi:

Finlyandiya tajribasi

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim — har bir o'quvchining qiziqishlari va qobiliyatiga mos o'quv rejalari tuziladi. Baholash tizimi raqobat emas, rivojlanishga yo'naltirilgan. O'qituvchi — mustaqil pedagogik tadqiqotchi. Darslarda problem-based learning (muammoga asoslangan o'qitish) keng qo'llaniladi.

Singapur tajribasi

“Teach Less, Learn More” konsepsiyasi asosida o‘qituvchi yuklamasi kamaytirilgan, talaba esa mustaqil o‘rganishga undaladi. STEM-ta‘lim (Science, Technology, Engineering, Mathematics) davlat siyosati darajasida qo‘llab-quvvatlanadi. Sun‘iy intellekt va raqamli platformalar (Smart Nation School) orqali o‘qitish amalga oshiriladi.

Buyuk Britaniya tajribasi

Flipped classroom (teskari sinf) modeli — talabalar nazariyani onlayn o‘rganib, darsda amaliy mashg‘ulot bajaradilar. CLIL (Content and Language Integrated Learning) — mazmun va til integratsiyasi orqali fanlarni ingliz tilida o‘qitish. Ta‘limda virtual laboratoriyalar va metavers muhitlar qo‘llanilmoqda.

Yaponiya tajribasi

“Lesson Study” tizimi — o‘qituvchilar o‘z darslarini tahlil qilib, birgalikda takomillashtiradi. O‘quvchilarda hamkorlikda fikrlash va amaliy muammolarni hal qilish ko‘nikmalari shakllantiriladi. Raqamli vositalar bilan axborot madaniyati va hayotiy ko‘nikmalar rivojlantiriladi.

Milliy tajriba (O‘zbekiston misolida)

O‘zbekiston ta‘lim tizimi so‘nggi yillarda innovatsion yondashuvlarga asoslangan islohotlarni faol amalga oshirmoqda. Quyidagilar bunga misoldir:

Raqamli ta‘lim muhitining rivoji

“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida barcha ta‘lim muassasalarida elektron ta‘lim platformalari (edu.uz, Moodle, Ziyonet) joriy etildi. O‘quv jarayonida onlayn kurslar, video darslar, masofaviy ta‘lim shakllari kengaymoqda.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuv

Davlat ta‘lim standartlari (DTS) endilikda bilimdan ko‘ra kompetensiyaga yo‘naltirilgan shaklda yangilandi. O‘qituvchilar kommunikativ, ijtimoiy, axborot-kommunikatsion kompetensiyalarni rivojlantirishga e‘tibor qaratmoqda.

Pedagogik innovatsiyalar va metodikalar

STEAM-ta‘lim, robototexnika, media-savodxonlik, kritik fikrlash elementlari maktab va oliy ta‘lim tizimiga joriy etilmoqda.

Interfaol metodlar — “Aqliy hujum”, “Sinkveyn”, “Debat”, “Keys-stadi” mashg‘ulotlari darslarning ajralmas qismiga aylandi.

Inkluziv ta‘lim, dual ta‘lim, mentorlik tizimi bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda.

Xalqaro hamkorlik

O‘zbekiston universitetlari Yevropa va Osiyo davlatlarining nufuzli OTMLari bilan qo‘shma dasturlarni amalga oshirmoqda.

FILOLOGIK TADQIQOTLAR TARAQQIYOTI VA TA'LIM MUAMMOLARI

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIIY-AMALIY KONFERENSIYA

Tempus, Erasmus+, DAAD, KOICA loyihalari doirasida o'qituvchilar malaka oshirishmoqda. Ta'lim jarayoniga xalqaro akkreditatsiya mezonlari kiritilmoqda (CEFR, QS, THE).

Tahliliy qiyosiy natijalar

Asosiy yo'nalish	Xorijiy tajriba (yaxshi amaliyotlar)	Milliy tajriba (joriy holat)
Raqamli ta'lim	Onlayn/gibrid ta'limning normaga aylanishi → AI yordamchilar (adaptiv kontent, avtomatik testkari aloqa) → Metaverse/AR/VR laboratoriyalar → Ochiq ta'lim resurslari (OER) → Standartlar: LTI, SCORM/xAPI → O'quv analitikasi (dashboard, erta ogohlantirish) → Mobil/offlayn rejimlar → Keng qamrovli kibexavfsizlik va maxfiylik siyosatlarini (WCAG, GDPR/FERPA)	edu.uz va boshqa rasmiy platformalar → LMS (ko'pincha Moodle/Google Classroom) → Masofaviy kurslar va vebinarlar → Kontentni milliy kontekstga moslashtirish jarayoni → O'qituvchilar uchun raqamli pedagogika bo'yicha malaka oshirish → Internet/texnika ta'minoti turlicha darajada → Offlayn paketlar va mobil ilovalarga ehtiyoj oshib bormoqda
Baholash tizimi	Kompetensiyaga asoslangan, formatif baholash ulushi yuqori → Mastery learning, adaptiv testlar → Aniq rubrikalar va e-portfolio → 360° baholash (o'qituvchi-tengdosh-o'zini baholash) → Test sifati: blueprint, item-bank, psixometriya → Mikrocredential va raqamli badge lar	Reyting va kompetensiyaviy baholash birgalikda → Modulli yakuniy baholash kuchli → Rubrika va e-portfolio ayrim yo'nalishlarda joriy etilmoqda → Masofaviy baholash tajribalari mavjud → Baholash ma'lumotlaridan dars dizaynida foydalanish izchil emas
O'qituvchi roli	Fasilitator/mentor, o'quv dizayneri → Ma'lumotga tayangan qaror (learning analytics) → Professional o'quv hamjamiyatlari (PLC), kuzatuv-siklik (lesson study) → Mikrocredential asosida PD → AI'ni hamkor vosita sifatida etik qo'llash	Faol yo'naltiruvchi, trener → Dars jarayonida interfaol metodlar → PD ko'proq soatga bog'liq kurslar ko'rinishida → Kuzatuv va tahlil amaliyotlari bosqichma-bosqich yo'lga qo'yilmoqda → AI bo'yicha metodik qo'llanma va siyosatga ehtiyoj
Metodik yangiliklar	CLIL, flipped classroom, gamification → PBL/TBL, inquiry-based learning, design thinking → Mikrota'lim, retrieval practice, interleaving → UDL (inklyuziv dizayn)	Interfaol metodlar, STEAM, keys-stadi → CLIL va flipped bo'yicha pilotlar → Gamifikatsiya elementlari qo'llanmoqda → Fanlararo loyihalarga qiziqish oshmoqda
Hamkorlik	Global tarmoqlar, universitet alyanslari, MOOC konsorsiumlari → Sanoat bilan qo'shma laboratoriyalar, kooperativ ta'lim (co-op) → Kredit tan olish (ECTS), qo'shma diplomlar → Virtual almashinuv va birgalikda dars berish	Xalqaro qo'shma dasturlar, forumlar → Akademik mobillik va amaliyotlar → Sanoat bilan hamkorlik loyihalari rivojlanmoqda → Kredit tan olish va birgalikda onlayn kurslarni ko'paytirish imkoniyati mavjud

Innovatsion yondashuv ta'lim jarayonida yangiliklarni joriy etish, ilg'or tajribalarni tizimlashtirish va ularni amaliyotda qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishni nazarda tutadi. Bunda o'qituvchi faqat bilim manbai emas, balki yo'lboshchi, fasilitator, motivator rolini bajaradi.

Innovatsion yondashuvning asosiy tamoyillari:
faollik va mustaqillikni qo'llab-quvvatlash;
interfaol muloqotni rivojlantirish;
raqamli savodxonlikni shakllantirish;
kompetensiyaga asoslangan ta'limni amalga oshirish.

Raqamli texnologiyalarning o'rni

Bugungi kunda til o'qitishda multimediya, mobil ilovalar (Duolingo, Quizlet, Sora, Memrise), sun'iy intellekt asosidagi yordamchilar (ChatGPT, Grammarly) keng qo'llanmoqda. Ushbu vositalar: o'quvchilarni individual yo'nalishda rivojlantiradi; til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi; ta'limga moslashuvchanlik va mustaqillik olib kiradi. Masalan, *flipped classroom* modeli orqali talaba uyda nazariy bilimni egallab, darsda amaliy mashg'ulotlarni bajaradi. Bu esa o'qituvchi va talaba o'rtasida faol muloqot yaratadi.

Innovatsion metodlar va yondashuvlar

Til ta'limida quyidagi innovatsion metodlar o'zini oqlagan:

Projekt metodi – o'quvchilarni ijodiy vazifalarni hal etishga undaydi;

Gamifikatsiya – o'yin elementlari yordamida motivatsiyani oshiradi;

CLIL (Content and Language Integrated Learning) – mazmun va tilni integratsiyalash asosida o'qitish;

Virtual va aralash ta'lim (blended learning) – onlayn va oflayn ta'lim shakllarini uyg'unlashtiradi;

Peer-to-peer learning – tengdoshlar orqali o'qitish.

Bu metodlar o'quvchilarning kommunikativ, ijtimoiy va madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion yondashuvning natijalari Innovatsion yondashuv asosida tashkil etilgan darslar natijasida: talabalar mustaqil fikrlash, muammolarni yechish, ijodiy yondashuv ko'nikmalarini egallaydi; o'qituvchi pedagogik texnologiyalarni tanlash va moslashtirishda yuqori darajada malaka orttiradi; ta'lim sifati va samaradorligi oshadi.

Xulosa

Til ta'limida innovatsion yondashuv – bu zamon talabi. U ta'lim jarayonini faqat bilim berishdan chiqib, shaxsni rivojlantirish, muloqotga, ijodga, mustaqil o'rganishga yo'naltiradi. Raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar va kreativ yondashuvlar uyg'unlashgan ta'lim tizimi yosh avlodning global mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishini ta'minlaydi. Ta'limda innovatsion yondashuvlar bugungi kunda rivojlangan davlatlar tajribasidan ilhomlanib, milliy sharoitga moslashtirilmoqda. O'zbekistonning ta'lim tizimi ham raqamli, kompetensiyaviy va

FILOLOGIK TADQIQOTLAR TARAQQIYOTI VA TA'LIM MUAMMOLARI

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIIY-AMALIIY KONFERENSIYA

shaxsga yo'naltirilgan modelga o'tmoqda. Shunday ekan, pedagoglarning asosiy vazifasi — xorijiy tajriba elementlarini mahalliy ehtiyojlarga moslashtirish, ularni milliy qadriyatlar va ijtimoiy kontekst bilan uyg'unlashtirishdan iboratdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. B. Sh. Shermuhammadov. Pedagogik innovatsiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2023.
2. Richards, J. C. & Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2020.
3. Oxford, R. Teaching and Learning Language Through Technology. – New York: Routledge, 2021.
4. Begimqulov U. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti, 2022.
5. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. – Pearson, 2019.